

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

4. Arrubalis & sequacium sententia explosa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94274](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94274)

CERTAMEN IV.

*Arrubalis, & sequacium sententia
explosa.*

1. Arrubalis, Albeldæ, & Complutensium Recentiorum, qui in eam tandem sententiam inciderunt; sententia actiuitatis virtualis, quia peculiaris fuit, seorsim, atque specialiter confutandus erit. Primo: quia potentia actiuitatis intrinseca entitatis potentie cuiusque est. Vel ergo maneret potentia intellectiva, quæ modo est, eadem intrinsece in omni ratione præter distinctionem ab intellectione sua, atque hæc etiam eadem in omnibus aliis præter distinctionem ab eiusmodi potentia; vel secus, atque variata utraque maneret in intrinsecis: si variata maneret; ergo alia esset in ratione potentie ab ea, quæ nunc est, ac proinde non inferretur potentiam, quæ nunc est intellectiva in Deo, esse actiuitatem intellectiōis etiam ex suppositione, quod ab intellectione realiter distingueretur: cum non hæc tunc esset actiuitas, sed alia. Si autem dicat eandem tunc inuariatam in aliis manuram præter identitatem, & indistinctionem realem ab intellectione, quæ distinctione reali ab illa in ea suppositione periret: ergo actiuitas non esset: quandoquidem ea secundum prædictam intrinsecam reliqua actiuitas modo non est.

2. Dices modo etiam esse actiuitatem conditionate sub conditione distinctionis à sua intellectione, quæ purificatione eadem intrinseca actiuitas in absolutam migret, ac transiit. Sicut de omnipotentia Dei diximus. Id quod victor alio exemplo intrinsece actiuitatis diuinæ adiuncta, clarius adhuc probatur, atque illustratur. Etenim essentia Dei similem actiuitatem notionalem habet respectu personarum procedentium: quia, licet ipsa ratione identitatis cum illis actiuitas absolute illarum non sit: aut sub conditione distinctionis ab illis prout cum personalitate procedentium identificatur, actiuitas de se notionaliter est: atque ea conditione identificationis cum persona producente, atque ut sic distinctionis à producenda, & procedente persona per identitatem realem actiuitas, ut sic, notionaliter absolute est. Similiter ergo natura, seu facultas intellectiva Dei suæ intellectiōis, cui realiter identificatur, actiuitas etiam ad intra est sub conditione distinctionis ab illa, atque si adueniret absolute, & purificaretur actiuitas absolute intellectiōis suæ eademmet potentia intellectiva foret: quia vero conditio eius distinctionis purificari nequit, solum remanet potentia intellectiva Dei actiuitas conditionata respectu suæ intellectiōis.

3. Hæc porro sunt, quæ similis vero dici in hac sententia ad nostrum argumentum possunt. Cæterum illi hæc quaquam faciunt satis: exempla enim ad rem non sunt. Primum enim de omnipotentia de re non est. Licet enim omnipotentia à creaturarum possibilitate absoluta potius sit, ut verè est; actiuitas tamen ex parte sui absolute est, licet nostro concipiendi modo, ut eius absolute actiuitatis ab illarum possibilitate independentia explicetur, ea conditionali propositione utamur. Quia actiuitatem nullam nisi in ordine ad terminum concipere, & explicare pro hoc statu valemus: sicut neque aternitatem, aut immensitatem absque respectu ad spatium, vel durationem, à quibus tamen prius absolute sunt. Sed et hoc vera conditionalis actiuitas sit ex parte sui, ut à nobis necessario concipitur: in eis tamen physica, & reali entitate, ac conceptu non imbibitur impossibilitas purificationis conditionis, neque enim metaphysicè, aut physice omnipotentia impossibilitas creaturarum est, quæ conditionem possibilitatis earum excludat. Aut impossibilitas conditionis imbibitur in potentia intellectiva diuina, de qua agimus: quia diuina enim imbibitur habet essentialiter identitatem realem cum suo actu, & intellectione, quæ impossibilitatem distinctionis ab ea, ac proinde purificationis conditionis illius & facit, & constituit: cum alterum sit contradictionis.

Christoph. de Ortega, De Deo Uno, Tomus I.

& repugnantia huius necessarium, & inuitabile extremum.

4. Similiter notionalis actiuitas, quæ in essentia, & natura diuina conditionalis appellatur, sub conditione distinctionis à termino, seu persona procedente naturæ eidem secundum se spectatæ impossibilis, sub conditione, nec physice, nec metaphysice absolute possibilibi, non est. Siquidem, uti in instantia, quam pro aduersariis dedimus, dicebatur: licet secundum se spectatæ naturæ diuinæ distinctio à persona procedente non competat; aut in statu identitatis cum personalitate persone producentis ipsi competit ab illa distinctio: quare actiuitas ipsius conditionata, & inchoata respectu persone procedentis sub conditione distinctionis ab illa nec physice, nec metaphysice continet impossibilitatem purificationis conditionis, sub qua inchoata, & conditionalis actiuitas notionalis est. Ex quibus constat primo aduersarij opinionem nullum ab exemplo, & paritate ex creatis, aut increatis potentis tam extrinsece, quam intrinsece subsidium habere, quare mere arbitrarium, fictamque pro libito eiusmodi actiuitatem physicam conditionalem, seu eo sensu virtualem potentie intellectivæ Dei respectu suæ intellectiōis haberi, estimarique debere: ipsamque potentiam, quæ nunc est, nullam habere in se imbibitam actiuitatem; sed illam, quæ in hypothese ponitur distinctionis illius, aliam omnino in ratione potentie, & actiuitatis esse, ut contendimus.

5. Ne vero, quod sine exempli alicuius subsidio esse monstrauimus, chimericum tamen, & fictum per rationem, contra rationem tamen esse ab aduersariis negetur; sic ex dictis ratio à priori instruenda est, ut id etiam probetur. Implicat è conceptu suo in terminis potentie actiuitas, siue actiuitas physica conditionalis realis sub conditione, cuius purificationis, in eo, in quo eiusmodi actiuitas ponitur, imbibitur intrinseca metaphysicè, aut physice impossibilitas. Atqui in potentia intellectiva diuina, quæ tali, imbibitur intrinseca impossibilitas physica, & metaphysica purificationis conditionis, sub qua in ea conditionata actiuitas ponitur: ergo implicat in ea conditionata illa actiuitas. Maior est certa ex solo percursu, & enumeratione omnium actiuitatum conditionalium, siue ad extra, siue ad intra, quas tam in diuinis, quam in creatis nouimus: ultra omnia enim omnino, quæ nouimus, in materia aliqua aliquid sine ratione vlla aliter commentum purum ac figmentum non solum præter, sed contra rationem est. Secundo à priori probatur: quia nulla actiuitas realis, ac non ficta potest in se inuolueri metaphysice, aut physice suæ operationis, indispensabile impedimentum: atqui actiuitas conditionalis rei includentis in se physice, aut metaphysicè impossibilitatem, & repugnantiam purificationis conditionis includit in se impedimentum inuitabile suæ operationis: ergo nulla actiuitas, nisi ficta, & chimerica est. Maior est ex terminis notis, nam actiuitas imbibens in se impedimentum inuitabile suæ operationis physice, aut metaphysice esset actiuitas, & non actiuitas simul, siue haberet potentiam, & impotentiam operandi, quod est implicitorium.

6. Minor illa (quod scilicet intellectiva potentia Dei physice habeat imbibitam repugnantiam, & impossibilitatem purificationis conditionis, sub qua ab his Doctoribus actiuitas dicitur, nempe distinctionis realis) facile suaderetur. Quia habet imbibitam physice identitatem cum intellectione, cuius actiuitas sub conditione distinctionis ab illa dicitur: sed ea identitas est repugnantia, & impossibilitas vera, & realis illius distinctionis ab intellectione: ergo habet imbibitam physice impossibilitatem, & repugnantiam purificationis conditionis, sub qua actiuitas intellectiōis suæ asseritur. Vergetur: quia causa actiuitatis realis à suo effectu distinctio, realis essentialis, saltem physice, omni causa est, ut vidimus: ergo ponere actiuitatem potentie reipsa identificatæ cum termino sub conditione distinctionis realis eiusdem potentie ab illo chimerica est: ponere nempe actiuitatem potentie sub conditione, quod per impossibile physice actiuitas foret: seu quod actiuitas esset, quæ actiuitas essentia sua esse non posset, aliaque potentia, & res physica per impossibile.

Z

impossibile foret: egregia quidem hypothesi, & conditio impossibilis, quæ affert conditionem essentialem prædicato, quod affirmat de subiecto, cui ea conditio repugnat. Cur non dicis lapidem physicam etiam habere actiuitatem producendi seipsum, aut producendi hominem, aut equum, imo creandi Angelum sub conditione, quod ab ipso realiter distinguitur, vel sicut homo, equus, aut Deus ab ipso distinguitur.

7. Atque ut doctrinam vniuersalem hypotheson impossibilium inuiliam, & viliam tradam, & simul euasione, & instantiam Recentiorum Complutensium contra hoc nostrum argumentum ex, vtili quidem, illa hypothesi, & questione: *an si Spiritus Sanctus non procederet à Filio distingueretur realiter ab illo?* petitam examinem. Hæc regula generalis est: quoties hypothesi impossibilis, repugnantque subiecto cui adhibetur est de essentia prædicati, questio est inuiliis, & affirmatiua resolutio nugatoria. Præsertim, cum reliqua essentialia prædicati de subiecto non dubitantur: tum enim inutiliter queritur in hypothesi, an conueniat prædicatum, quod constat non posse conuenire, nisi purificata conditione, quæ explorato nequit in subiecto purificari: nugatorieque affirmatur prædicatum de illo, ut patet in casu nostro, aliisque similibus. Confirmatur: quia, si liceat in hypothesi ponere conditionem impossibilem subiecto, quæ tamen vel de essentia est, vel conditio sine qua non prædicati, quod de illo dubitatur, aut affirmatur: cum Deus, si non esset author, & causa prima peccaret, permittendo peccatum, dubitari posset, imo affirmari, habere potentiam realem virtualem, seu conditionatam ad peccandum: quia ex suppositione impossibili, necessario tamen, ut permittens peccata eis posset peccare: quod perinde est, ac si affirmetur posse peccare, si posset peccare, vel sub eis terminis dispiceretur nugatorie. Questio autem illa vtilis de Spiritu sancto est: quia distinctionis essentia productio à distincto non est, neque in diuinis ab aduersariis necessaria reputabatur: licet de facto necessaria esset: si minus tanquam formale constitutum, & distinctum, ut ostendimus contr. de Trinit. tamen, ut vnicum distinctionis earum apud Catholicos, & admittentes scripturam sacram argumentum.

8. Quatro impugnatur præfata sententia: quia, ut diximus in illa hypothesi distinctionis realis potentie intellectus diuina à sua intellectione nec potentia diuina eadem esset, neque item intellectio illa, cuius esset illa actiua potentia, fieret à potentia intellectus, sed ab omnipotentia foret producenda: siquidem quidquid Deus non est ab omnipotentia, non autem ab intellectu Dei potentia debet necessario provenire: ne omnipotentia aliquorum, ac non omnium potentia actiua sit. Denique cum physica actiuitas potentie intellectus in illa hypothesi non esset notionalis, esset dubio procul stricte causatiua: unde & indigentiam causæ in intellectione diuina, ut existeret, supponeret, ac prædicatum essendi à se casualiter, diuino omni prædicato essentiali, destrueret: quæ omnia cum diuina intellectioni repugnent, sit plane respectu diuina intellectionis actiuitatem potentie intellectus diuina sub conditione distinctionis realis earum in terminis repugnare.

9. Denique Recentiores Complutenses post multam meditationem aiunt potentiam hanc virtualiter actiuam suæ intellectionis esse in Deo necessitatem cognoscendi quoduis obiectum casu, quod sit. Hoc autem prædicatum formalissime est potentia cognoscendi cum impotentia non cognoscendi eiusmodi obiecta: atqui hæc potentia non est potentia logica per hos, & per rationem: siquidem potentia logica, siue possibilitas cognitionis huius actiua nequaquam est: ergo est potentia physice absolute, & formaliter talis, ac sine addito illo virtualis. Pater, quia est necessitas, seu potentia cognoscendi cum impotentia non cognoscendi absolute talis: ergo sine addito virtualis consistit.

10. Opponunt Murciani recentiores. Licet de conceptu vite intentionalis non sit physica emanatio à viuentem: tamen perfectius viuere viuens, cuius actualis vita, seu operatio vitalis ab eo physice etiam, procedit, id quod in viuente libere, seu per liberam operationem, seu actum multo verius est: cum nihil aliud sit libertas actus,

quam indifferentia principij actiui ad illum ponendum, vel non ponendum: enim in eius potentia actiua non sit illum ponere, vel non ponere, quo pacto actus ille sub eius dominio, & potestate erit? Cum igitur Deus perfectissimus viuens, & liberum sit, actiuitatem physicam in suos actus vitales, & liberos necessario habebit, non realem formalem, quæ ipsius simplicitati repugnat: ergo realem virtualem. Si antecedens tam de vita, quam de libertate admitamus, ut ad virtutis perfectionem physica actiuitas requiratur: fiet Deus non quidem perfectissimus viuens, & liberum esse, sed ne simpliciter quidem, & absolute esse tale sola virtuali actiuitate eius in suos actus admissa. Nam eo perfectionis gradu viuens, & liber erit, quo actiuitas suorum actuum sit: quare si solum sit eorum actiuitas physice virtualiter, non autem simpliciter, & absolute, nec simpliciter, & absolute viuens, & liberum erit, sed solum virtualiter: quare nec viuens, & liberum perfectissimum, sed multis creatis viuentibus imperfectius. Respondet ergo perfectus longe viuens, & liberum esse, quod vita solum, & dominio, seu potestate intentionalis viuens, ac Dominus suorum actuum est: ac ideo Deum esse creatis viuens, & liberum perfectius longissime.

QVÆSTIO IV.

An potentia intellectiua Dei veram aliquam intentionalem actiuitatem, aut prioritatem, nec solum rationis, & metaphysicam respectu suæ intellectionis sortiatur?

VBILIOR meditatio, questioque recentior proxime examinatis de actiuitate, & prioritate vera, & reali physica potentie intellectus Dei respectu suæ intellectionis, siue absolute tali, siue formali ex natura rei, siue virtuali, siue conditionali examen in præfatis examinetur. An scilicet, licet neutra eiusmodi realium actiuitatum, prioritarumque physicarum, in potentia intellectus diuina respectu suæ intellectionis deus (ut non dari hæcenus probauimus) vera nihilominus realis actiuitas, seu prioritas intentionalis, ut à Recentioribus dicitur, sit admittenda.

CERTAMEN I.

Recentiorum sententia, & fundamenta.

1. Noster Ioannes Martinez de Ripalda manuscripto de voluit. Dei, quem secutus est noster etiam Quirós t. 1. de Deo tract. 4. d. 35. tota sect. 3. alique Recentiores in manuscriptis de scientia asserunt dari veram, & realem prioritatem non physicam, sed intentionalem respectu suæ intellectionis, siue libere, siue necessitate (quod ipsum de voluntate, & amore Dei dictum volunt) quæ physice ab illa nec fluit, produciturque, neque vllatenus produci potest. De actiuitate vero intentionalis vera, & reali, an eiusmodi potentis respectu suorum actuum conueniat nihil expresse docent: imo Quirós in huius conclusionis probationibus eo contentus videtur, ut probet Deum esse principium intentionale rerum operans ut quod, seu receptum intellectionis, ut constat ex num. 17. & 18. ubi eius rationes id solum euiunt. Probat primo: quia potest dari actio, seu operatio physica, ac respectu eius vera physica actiuitas, & prioritas, quia ea ab hac actiuitate physice fluit, ut constat in physica actiuitate potentie notionalis identificata realiter cum processione actiua: ergo & potentia prior realiter, respectu operationis, quæ physice ab ipsa non procedat. Reliquas probationes nunc silico, quia eas commo